

UDK 811.163.4(497.6)'373
DOI: 10.33669/KJ2025-36-08
Rad primljen: 22. 9. 2025.
Rad prihvaćen: 25. 9. 2025.

Prikaz

Danko Šipka

Univerzitet u Arizoni (SAD)
Danko.Sipka@asu.edu
ORCID 0000-0002-9144-8155

Tarik Čušić *Leksika stranog porijekla u bošnjačkom epskom pjesništvu.* Sarajevo: Institut za jezik Univerziteta u Sarajevu

Rukopis koji ovdje predstavljamo povezuje dvije u slovenskim filološkim tradicijama često proučavane teme: leksičko pozajmljivanje i usmenu književnu tradiciju. Kako je ovdje, ipak, u fokusu prije svega ova prva oblast, treba reći da se ova monografija uklapa u izuzetno bogatu slovensku istraživačku tradiciju. Dovoljno je pogledati na mnoštvo objavljenih rječnika stranih riječi. Na primjer, Šipka (2000), bibliografija bosanskih, hrvatskih i srpskih rječnika do kraja 20. vijeka navodi 25 opštih rječnika stranih riječi, od kojih mnogi imaju višestruka izdanja tokom dekada. Ako se tome dodaju rječnici posvećeni ograničenom izvoru pozajmljivanja, mahom turcizama, 58. Prvi opšti rječnik stranih riječi objavljen je 1878. Ovo nije ništa neobično, npr. Wikipedijin spisak čeških rječnika navodi 34 primarna rječnika stranih riječi (https://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_slovníků_cizích_slov_v_češtině) a Kulčić'ka (1999), bibliografija ukrajinskih rječnika, navodi ih 28. Proučavanje pozajmljenica ima i svoju tradiciju u bosnistici (v. Karavdić 2021).

Knjiga dr. Čušića obuhvata 352 strane i sastoji se od sljedećih dijelova: 1. Uvod (s. 9-30), 2. Leksičko posuđivanje (s. 31-34), 3. Jezički dodiri i adaptacija riječi stranoga porijekla (s. 35-91), 4. Riječi stranoga porijekla kao elementi poetske gramatike (s. 92-163), 5. Frekventnost riječi stranoga porijekla (s. 164-242), 6. Zaključna razmatranja (s. 243-257),

7. Rječnik (s. 258-330), 8. Izvori i literatura (s. 331-346), 9. Indeks imena i pojmova (s. 347-352).

U ovom rukopisu autor razmatra strane riječi neorijentalnog porijekla u bošnjačkom epskom pjesništvu. Dakle, u naslovu ovo „strani“ ne znači ono na šta se obično misli, nego se radi o neodomaćenim stranim riječima (pri čemu su orijentalizmi odomaćeni).

Kako se već iz pregleda poglavlja vidi, rukopis ima čvrstu i logičnu arhitekturu, gdje se prvo uvode osnovni pojmovi, objašnjava procedura istraživanja, njegov predmet i izvori, razmatra teorijski okvir leksičkog posuđivanja, a onda se analiziraju relevantni elementi funkcionisanja neodomaćene strane leksike u bošnjačkom epskom korpusu. U trećem dijelu daju se detaljni podaci i o tipu jezičkih kontakata i o fonološkim i morfološkim adaptacijskim obrascima za svaki od uključenih jezika. Dakle, taj dio doprinosi našem boljem poznavanju ovog leksičkog sloja u smislu opšte teorije leksičkih kontakata i adaptacije posuđenica. Nakon toga se u četvrtom dijelu analizira sintagmatsko funkcionisanje ove leksike u bošnjačkom epskom pjesništvu. Peti dio nastavlja tu analizu funkcionisanja predočavajući frekvencijsku analizu i grupišući ovaj leksički sloj po tim parametrima. Zaključci istraživanja sažeto i obuhvatno predstavljani su u Zaključnim razmatranjima.

Posebnu vrijednost ovog rukopisa predstavlja Rječnik, gdje se za svaku leksemu iz ovog sloja daje detaljna leksikografska obrada: etimologija (sa predstavljanjem cjelokupnog lanca posuđivanja), opis značenja te primjeri sa izvorima, uz druge očekivane elemente obrade kakve su upotrebne etikete i morfološke oznake. Kako izgledaju odrednice Rječnika, može se vidjeti iz ovog primjera sa strane 267:

alāmānka <tur. ← fr.> (izv. od *Alaman* < tur. *Alaman*, *Alman* < fr. *allemand*) ž. *vojn. hist.* sablja koja je izrađena u Njemačkoj; njemačka sablja
Od bedara pisnu alamanka. [PL 5: 243]

Uz logičnu organizaciju, o kojoj je već bilo riječi, u izrazito pozitivne osobine ovog rukopisa ubrojio bih i sljedeće. Prvo, rukopis je zasnovan na izuzetno temeljitom istraživanju. Autor je uključio veliki broj izvora različite vrste, svi elementi skupa podataka koji su analizirani obrađeni

su iscrpno. Drugo, istraživanje se odlikuje raznovršnošću upotrijebljene metodologije. Radi se o pristupu miješanih metoda, gdje se u pravoj mjeri primjenjuju i kvalitativni i kvantitativni metodi. Treće, istraživanje je istinski multidisciplinarno. Ono ne ostaje zarobljeno u usko definisanu jezikoslovnu sferu, nego, kako i priliči studiji iz oblasti spoljne istorije jezika, uzima u obzir jezičke i kulturne kontakte, te književnu i kulturnu tradiciju. Četvrto, ovo istraživanje donosi nova znanja u ovoj oblasti i to na najbolji način tako što se prethodna istraživačka tradicija sistematizuje i jednovremeno dopunjava. Peto, sve tvrdnje iznesene u ovom rukopisu potkrijepljene su konkretnim i relevantnim empirijskim podacima. U tom smislu posebno treba pomenuti Rječnik, ali i druge elemente rukopisa, npr. razmatranje čestoće upotrebe pojedinih riječi i kolokacija.

Iz svega dosad rečenog sasvim je jasno da ovo izuzetno vrijedan prilog proučavanju kako stranih riječi tako i epske poezije i da bitno doprinosi pomenutoj bogatoj slovenskoj istraživačkoj tradiciji. Uzevši u obzir njegovu interdisciplinarnost, on će biti zanimljiv ne samo jezikoslovcima i istoričarima književnosti (što je jasno već iz naslova), nego i širem krugu istraživača i studenata iz oblasti društvenih nauka, a prije svih antropolozima kulture i istoričarima.

Literatura

- Karavdić, Zenaida. 2021. *Bibliografija radova o bosanskom jeziku 1990–2020*. Sarajevo: Institut za jezik.
- Kulčić'ka, T. 1999. *Ukrains'ka leksykografija*. L'viv: NB.
- Šipka, Danko. 2000. *A Bibliography of Serbo-Croatian Dictionaries*. Springfield: Dunwoody Press.